

NOTES SOBRE LA PERDURACIÓ DE LES SITGES COM A SISTEMA D'EMMAGATZEMAR COLLITES EN EL MARESME.

A la nostra comarca, l'origen del sistema d'emmagatzemament de collites mitjançant l'ús de sitges cavades en el subsòl, ja sigui aquest de roca natural, sauló, o argilós, prové dels temps dels ibers, aproximadament vers el segle III a.C. (encara que en altres llocs de Catalunya, p.e. a l'àrea de Badalona, a can Mora, s'hagin trobat sitges, fins i tot, de l'època hallstàtica) (1).

A l'època romana hom seguí emprant aquest sistema, encara que de forma minoritària; a tall d'exemple podem fer esment de la sitja que, contenint gran quantitat de materials ceràmics, sobretot terra sigil·lata sud-gal·lica i Hispànica decorada, fou trobada a cal Mallorquí, a Alella, a principis de la dècada dels vuitanta.

Els autors clàssics llatins, com Varró i Plini, fan esment d'aquest sistema de guardar cereals. Així, Plini, ens explica com en el fons de les sitges hom col·locava un llit de palla o bé el gra amb l'espiga inclosa, procurant que estigués sempre sec, i que no hi entrés ni l'aigua ni l'aire (2). Varró, per la seva banda, ens assegura que el blat emmagatzemat en sitges podia durar fins a cinquanta anys i, el mill, cent anys (3).

De totes maneres, hem de dir que en l'època romana l'ús de les sitges és minoritari, ja que hom disposava d'atuellts tals com les dòlies que permetien una millor conservació del producte, i per tant la sitja, si bé es continuava emprant, ho era de forma excepcional.

A l'Alta Edat Mitja la sitja torna a tenir una forta revifalla, les precàries condicions econòmiques de l'època fan que es torni de forma massiva al vell sistema de guardar cereals, encara que en molts casos les sitges ja no es fan directament en el sauló, sinó que fins i tot es construeixen en sòl argilós.

De l'Alta Edat Mitja (4), a la nostra comarca hi ha bons exemples de la pervivència d'aquest sistema per emmagatzemar el gra. Podem intentar fer un llistat de troballes, citant els indrets de:

Can Sentromà (Tiana)
Can Boquet (Vilassar de Dalt)
Parròquia de Sant Andreu (Òrrius)

Can Modolell (Cabrera de Mar)
Sant Jaume de Traià (Argentona)
Sant Martí de Mata (Mataró)
Vil·la de Rocafonda (Mataró)
El casc antic de Mataró (Mataró)
Davant l'església de Sant Cebrià (St. Cebrià de Vallalta)
Monestir de Sant Pol (Sant Pol de Mar)

Encara que la interpretació de les fosses medievals com a sitges, per part dels arqueòlegs i historiadors, no s'esdevingué fins a mitjans dels anys setanta. Anteriorment, les fosses o sitges havien estat interpretades com a fosses rituals, i els materials que al seu interior s'hi exhumaven hom creia que es tractava d'ofrenes de tipus religiós (5). També, un altre corrent d'interpretació veia en les sitges una funció purament d'abocador de deixalles domèstiques, amb el qual es confonia la utilitat final o del moment de l'amortització, amb la utilitat real, que era la de guardar-hi gra i cereals des del moment de la construcció (o excavació) i fins al moment en què deixaven de ser útils i s'omplien de deixalles, escombraries domèstiques i terra.

També, en algunes ocasions, s'ha parlat de sitges intercomunicades o també bessones o esventrades. A la nostra comarca en tenim diversos exemples; sols cal citar el de Sant Jaume de Traià, a Argentona (6). Encara que cal aclarir que, realment, no es tractava de sitges intercomunicades, sinó que, en tots els casos, aquest fenomen obeeix a diferències cronològiques en l'ús i amortització de sitges, fet que provoca que l'espai d'unes, més antigues, sigui parcialment ocupat per les més modernes.

La Baixa edat mitjana representa una altra època de puixança econòmica i, per tant, a semblança de l'època romana, l'ús d'atuells per guardar gra es torna a generalitzar, i malgrat que en el Maresme no tinguem gaires evidències d'aquesta època, està clar que l'ús de les sitges no s'estroncà. Tant Josep Puig i Cadafalch com Josep M. Cuyàs i Tolosa, esmenten que en algunes masies catalanes continuaren emprant-se. Tenim notícies que a la masia de can Faner, prop del Turó d'Onofre Arnau i dins el terme de Sant Andreu de Llavaneres, fa anys s'hi varen exhumar unes grans sitges, cavades a la roca, amb les parets internes recobertes de rajols, que *a priori* foren interpretades com una zona de magatzems que estaria relacionada amb el castell d'Onofre Arnau (7).

El més sorprenent és que, fins i tot, aquest ús es perllongà fins a les darreries del segle passat; així doncs, coneixem un exemple de sitja amortida en aquest moment, que fou descoberta durant el mes de desembre de l'any 1981 i que fins avui ha romangut inèdita, en unes obres de reforma interior que s'estaven realitzant a la masia de can Pujol, antigament coneguda com a cal Campaner, a Dosrius, en la qual els paletes trobaren una cavitat en el sauló que, un cop buidada, resultà ésser una sitja. Entre les terres que s'hi s'extragueren, cal destacar la troballa d'un plat, força complet, dels que es fabricaven a Mataró o a la Bisbal entre finals del

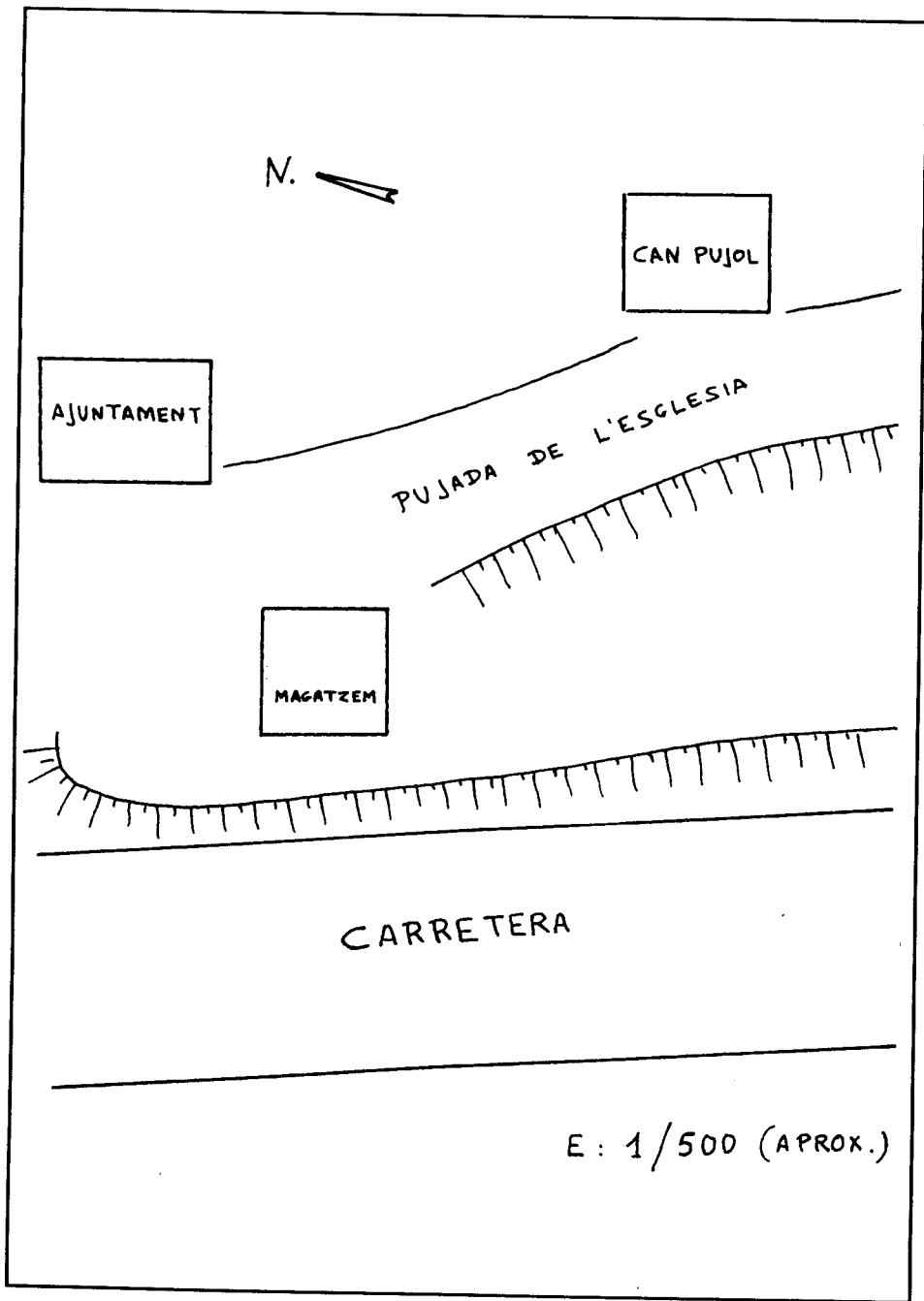
segle passat i començaments de l'actual segle, així com fragments d'ampolles de vidre i altres restes ceràmiques, tot força trencat. La sitja, en qüestió, es trobava ubicada sota el subsòl de l'estança del costat nord de la masia, era de forma ovalada, tenia la boca d'un metre de diàmetre, una fondària de 2'30 m. i feia 2 m. de diàmetre màxim.

Per tant, amb totes aquestes dades veiem com l'ús de sitges per emmagatzemar cereals és una pràctica que, gairebé, s'ha usat ininterrompudament des de l'època ibèrica (encara que en la zona de Badalona hi hagi exemples fins i tot de l'edat del ferro –època Hallstàtica–) fins al segle passat, com a mínim. Destacant-ne la importància que tingué aquest sistema en el món agrícola del camp maresmenc.

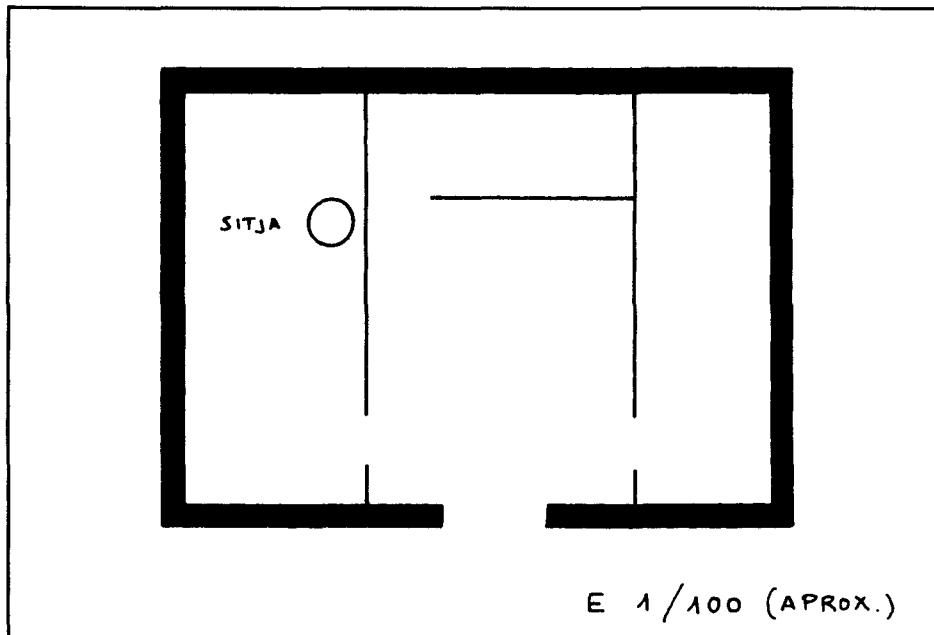
Grup d'Amics de l'Art Romànic del Maresme
(Secció del Museu Comarcal del Maresme, Mataró)

NOTES.

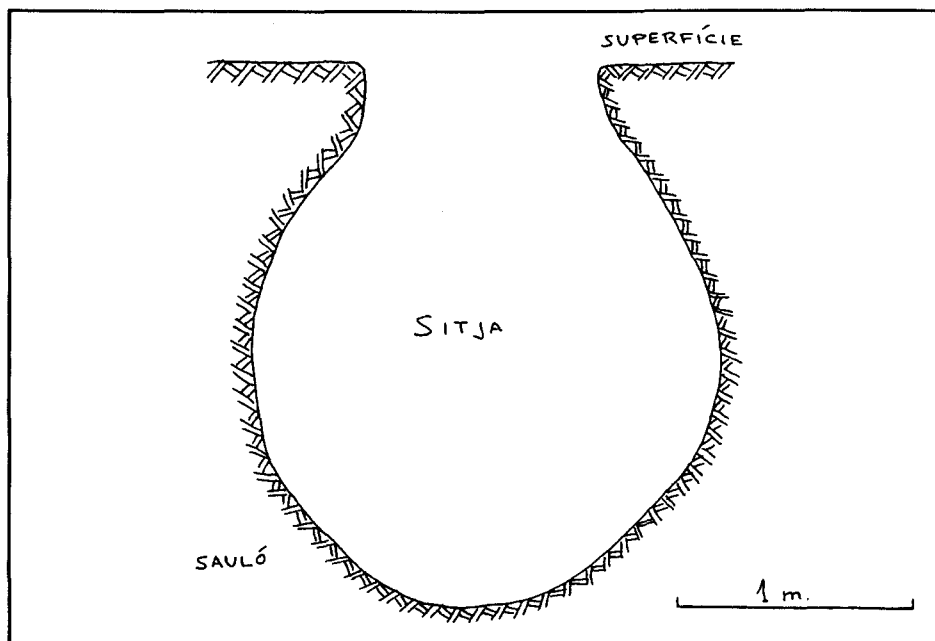
- 1.- CUYÀS i TOLOSA, Josep M.: *Història de Badalona*, volum II, Badalona 1976, pp. 86 a 90.
- 2.- PLINI. *Naturalis historia*, XVIII, 306.
- 3.- VARRÓ. *Rerum rusticarum*, I, 57.
- 4.- Per un context més ample de les troballes arqueològiques d'època medieval del Maresme, podeu consultar: AAVV, *Catalunya Romànica*, volum XX, *El Barcelonès, El Baix Llobregat, El Maresme*. Barcelona (Enciclopèdia Catalana) 1992.
- 5.- BORDENAVE, Jean; VIALELLE, Miquel. *Aux racines du mouvement cathare: la mentalité religieuse des paysans de l'albigeois medieval*, Tolosa (Ed. Privat) 1973.
- 6.- RIBAS i BERTRAN, Marià. *Els orígens de Mataró*, 1964, p. 170.
- 7.- Segons dades de l'arxiu del Sr. Rafael Coll i Valdé.

Croquis de situació de la masia de can Pujol (Dosrius).

Planta de la masia de can Pujol (Dosrius).

Perfil de la sitja trobada a can Pujol (Dosrius).